

Opisany poniżej przebieg lekcji jest propozycją zajęć do filmu edukacyjnego „Czas po żydowsku”, będącego częścią cyklu edukacyjnego „Kultura Żydowska”. Każdy z odcinków serii przedstawia temat istotny dla kultury i tradycji żydowskiej. Materiał zawarty w scenariuszu jest rekomendowany dla uczniów i uczennic klas 4-6 szkoły podstawowej.

Przygotowany przez nas scenariusz jest przewidziany na zrealizowanie w trakcie dwóch jednostek lekcyjnych (ok. 90 min.). Osoba prowadząca zajęcia może sama zdecydować, podążając za potrzebami grupy, ile czasu przeznaczyć na daną aktywność. Zachęcamy do realizacji całego procesu zaproponowanego w scenariuszu. Można z niego skorzystać także jako ze zbioru inspiracji do lekcji, wybierając jedynie niektóre fragmenty. W zależności od potrzeb i możliwości mogą Państwo zdecydować się na przeprowadzenie wybranych ćwiczeń i dyskusji.

Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

Czas po żydowsku. Scenariusz lekcji dla klas 4-6

Autorka: Katarzyna Niewczas

Czas trwania: 90 minut

Cele edukacyjne:

- uczniowie i uczennice zdobywają podstawową wiedzę na temat kalendarza żydowskiego i wybranych świąt żydowskich (Chanuka, Purim, szabat),
- uczniowie i uczennice poddają refleksji znaczenie obchodzenia świąt dla tożsamości jednostek,
- uczniowie i uczennice uwrażliwiają się na potrzeby osób należących do grup mniejszościowych.

Przebieg lekcji:

1. Doświadczenie: przywołanie własnych doświadczeń, wspólne oglądanie filmu
2. Refleksja: rozmowa o obejrzanym materiale
3. Wiedza: praca w grupach z kartami pracy nr 1
4. Zastosowanie: praca w grupach z kartami pracy nr 2

Potrzebne materiały:

- paleta kolorów do wyświetlenia na rzutniku,
- film i sprzęt, na którym można go odtworzyć,
- karty pracy w parach,
- dodatkowo wyświetlone materiały na temat świąt i kalendarza ze strony wystawy online „Od kuchni. Żydowska kultura kulinarna” i portalu Wirtualny Sztetl,
- karty z zadaniem dla grup,
- wyświetlona strona z kalendarzem żydowskim.

Kolory świąt – praca z własnym doświadczeniem

Przebieg lekcji:

Czas trwania: 15 minut

Przebieg lekcji:

Wyświetl na rzutniku załącznik „Paleta kolorów”. Zaprosz uczniów i uczennice do przypomnienia sobie ostatnich obchodzonych świąt. Następnie poprosz ich o wybranie koloru, który najlepiej pasuje do ich wspomnienia o tym święcie. Gdy grupa zapozna się już z pytaniem, poprosz uczniów i uczennice o opowiedzenie o swoim święcie i wybranym kolorze osobie, z którą siedzą w ławce.

Po kilku minutach rozmów w parach podsumuj z klasą to doświadczenie. Zapytaj grupę o kolory, które pasują do przywołanych przez nich świąt i wypisz ich nazwy na tablicy. Następnie dopytaj uczniów i uczennice o to, dlaczego wybrali właśnie te kolory. Postaraj się wynotować skrótowo ich odpowiedzi obok nazw kolorów, tak aby powstała druga kolumna pełna nazw emocji, skojarzeń i przedmiotów.

Święta, które przywoła grupa będą zależały od miesiąca, w którym przeprowadzone zostaną zajęcia. Zapewne w styczniu większość osób odwoła się do Bożego Narodzenia, na wiosnę – do Wielkanocy, a pojedyncze osoby przywołają inne ważne w ich religii lub rodzinie święta (może ktoś pomyśli np. o urodzinach?). Te wszystkie odpowiedzi są w porządku. W omówieniu z klasą nie musisz odwoływać się do konkretnych świąt, ważne jest zebranie kolorów i informacji o tym, dlaczego to właśnie te barwy zostały wybrane. Te wygenerowane przez grupę pomysły będą przydatne w rozmowie po filmie.

Projekcja pierwszej części filmu „Czas po żydowsku” i refleksja nad jego treścią

Czas trwania: 20 minut

Muzeum Historii
Żydów Polskich
POLIN

ul. Anielewicza 6 T +48 22 471 03 00
00-157 Warszawa @ polin@polin.pl

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

POLIN Żydowskie
Dziedzictwo
Kulturowe

Forma pracy: wspólne oglądanie filmu, rozmowa na forum

Przed włączeniem filmu przekaż grupie, że materiał, który obejrzyecie będzie dotyczył żydowskich świąt i żydowskiego kalendarza. Projekcja filmu odbędzie się w dwóch częściach.

Włącz pierwszą część filmu (0:00-6:30), a po projekcji zaprosz uczniów i uczennice do rozmowy korzystając z wybranych pytań:

- Czy któraś z informacji, które usłyszeliście w filmie Was zaskoczyła? Dlaczego?
- Co dla bohaterów filmu jest ważnego w obchodzeniu świąt?
- Jak to co mówią o świątach żydowskich ma się do Waszej klasowej listy kolorów i skojarzeń? Czy widzicie jakieś podobieństwa i różnice między Waszymi wspomnieniami o świątach a wspomnieniami bohaterów filmu?
- Czy jest coś, co wszyscy lubimy w świątach? Czego nie może zabraknąć, gdy chcemy świętować?
- Po co w ogóle są święta? Jak wyglądałby świat bez świąt

Podsumowanie rozmowy

Odniesz się do stworzonej w poprzednim ćwiczeniu listy kolorów świąt. Obchodzenie świąt z jednej strony wyróżnia każdą kulturę, a z drugiej strony jest bardzo uniwersalne. Gdy spojrzycie na tematy, które przywołaliście myśląc o Waszych ostatnich świątach, zobaczycie, że część z nich pasuje do świąt żydowskich, a część nie. Spędzanie czasu z najbliższymi, gotowanie tradycyjnych potraw, odpoczynek od codziennych zajęć to cechy wspólne wszystkich świąt, zarówno katolickich jak i żydowskich. Z kolei sama tematyka świąt, wydarzenia, które upamiętnia, symbole, którymi się posługuje, są zupełnie inne.

Każde święto jest strażnikiem ważnej dla danej grupy opowieści. Świątowanie to także przypominanie sobie o tym, że jest się częścią tej grupy. Podtrzymywanie świątecznych tradycji może być szczególnie ważne dla tych, którzy należą do

mniejszości i na co dzień nie spotykają wielu innych osób, które wyznają tę samą religię, co oni.

Kalendarz i święta – porządkowanie zdobytej wiedzy

Czas trwania: 20 minut

Formy pracy: rozwiązywanie kart pracy nr 1 w parach, omówienie na forum

Podziel uczniów i uczennice na pary i przekaz każdej z nich kartę pracy nr 1. Zaproś klasę do rozwiązania umieszczonych na niej zadań.

Kiedy grupa skończy pracować, omówcie wspólnie wynotowane odpowiedzi.

Jeśli chcesz rozwinąć poruszone w karcie pracy tematy, wyświetl na rzutniku wybrane materiały umieszczone na stronie wystawy online „Od kuchni. Żydowska kultura kulinarna” lub na portalu Wirtualny Sztetl i omów je:

- Święta: [OD KUCHNI. Żydowska kultura kulinarna - Święta \(whatscooking.art\)](https://www.whatscooking.art/od-kuchni-swjeta)
- Święta dawniej i dziś: [OD KUCHNI. Żydowska kultura kulinarna - Święta dawniej i dziś \(whatscooking.art\)](https://www.whatscooking.art/od-kuchni-swjeta-dawniej-i-dzis)
- Chanuka: <https://sztetl.org.pl/pl/tradycja-i-kultura-zydowska/swieta/chanuka>
<https://sztetl.org.pl/pl/tradycja-i-kultura-zydowska/zwyczaj/dreidel>
- Purim: <https://sztetl.org.pl/pl/purim>
- Kalendarz i święta: <https://sztetl.org.pl/sites/default/files/kalendarz.pdf>

Projekcja drugiej części filmu „Czas po żydowsku” i refleksja nad jego treścią

Czas trwania: 10 minut

Forma pracy: wspólne oglądanie filmu, rozmowa na forum

Przed włączeniem filmu przekaz grupie, że przyjrzyście się teraz bliżej szabatowi, czyli świętu, które Żydzi obchodzą co tydzień.

Włącz drugą część filmu (6:30-10:50), a po projekcji zaprosz uczniów i uczennice do rozmowy korzystając z wybranych pytań:

- Jak podobało Wam się świętowanie szabat?
- Czy któreś ze świąt, które znacie jest podobne do szabat?
- Co jest wyjątkowego w szabacie? Jakie tradycje są ważne podczas jego świętowania?

Podsumowanie rozmowy

Podczas szabat bardzo ważne jest powstrzymanie się od pracy na pamiątkę odpoczynku Boga po stworzeniu świata. Żydzi powstrzymują się od dokonywania jakiegokolwiek zmiany w otaczającym ich świecie – wierzą, że bez ich interwencji, świat z pomocą Boga nadal będzie funkcjonował. Centralnym momentem święta jest kolacja szabatowa poprzedzona błogosławieństwem świec, wina i chałki. Ze względu na cotygodniowy charakter święta, jak i obowiązek odpoczynku, wiele osób widzi podobieństwa w świętowaniu szabat i katolickiej niedzieli.

Szabat – porządkowanie zdobytej wiedzy

Czas trwania: 10 minut

Formy pracy: rozwiązywanie kart pracy nr 1 w parach, omówienie na forum

Zaprosz klasę do powrotu do karty pracy nr 1 i rozwiązania w parach ostatniego zadania. Gdy grupa jest już gotowa, omów je na forum.

Jeśli chcesz rozwinąć poruszone w karcie pracy tematy, wyświetl na rzutniku wybrane materiały umieszczone na stronie wystawy online „Od kuchni. Żydowska kultura kulinarna” lub na portalu Wirtualny Sztetl i omów je:

- Święta dawniej i dziś: [OD KUCHNI. Żydowska kultura kulinarna - Święta dawniej i dziś \(whatscooking.art\)](#)
- Szabat: <https://sztetl.org.pl/pl/tradycja-i-kultura-zydowska/swieta/szabat>

Muzeum Historii
Żydów Polskich
POLIN

ul. Anielewicza 6 T +48 22 471 03 00
00-157 Warszawa @ polin@polin.pl

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

POLIN
Żydowskie
Dziedzictwo
Kulturowe

Jaka to data? – wykorzystanie zdobytej wiedzy

Czas trwania: 20 minut

Formy pracy: rozwiązywanie kart pracy nr 2 w grupach, omówienie na forum

Podziel klasę na czteroosobowe zespoły, rozdaj każdemu z nich karty pracy nr 2 z zadaniem i dołączonym fragmentem kalendarza. Instrukcja do zadania znajduje się na karcie, możesz pozostawić ją grupom do samodzielnego zapoznania się lub przekazać ją klasie zanim grupy rozpoczną pracę. Gdy grupy będą już gotowe, wyświetl stronę z kalendarzem żydowskim na rzutniku:

https://calendar.zoznam.sk/jewish_calendar-pl.php i wspólnie sprawdźcie znalezione daty. Następnie omów z klasą to doświadczenie:

- Czy łatwo było Wam znaleźć wszystkie daty?
- Czy dowiedzieliście się czegoś nowego o żydowskim kalendarzu w trakcie tego ćwiczenia?
- Co dla żydowskich uczniów i uczennic może znaczyć to, że żydowskie święta wypadają w dni, które nie są wolne od szkoły? Jak to może wpływać na ich świętowanie i życie szkolne?
- Kto jeszcze, poza Żydami i Żydówkami, obchodzi święta w dni, w które trzeba iść do szkoły?
- Czy spotkaliście kiedyś osobę, która ma podobne doświadczenie?
- Co może zrobić klasa i nauczyciele, aby osoby, które obchodzą niekatolickie święta i świętują w innych terminach, czuły się dobrze w szkole?

Podsumowanie ćwiczenia

Święta w kalendarzu żydowskim są ruchome w stosunku do kalendarza gregoriańskiego. W większości przypadków święta żydowskie wypadają w dni szkolne i pracujące, choć zdarza się też, że nakładają się ze świętami katolickimi (tak jak w 2022 roku ostatni dzień Chanuki wypada w Drugi Dzień Świąt Bożego Narodzenia). Dla dzieci i nastolatków z żydowskich rodzin oznacza to chodzenie do szkoły w święta lub usprawiedliwianie nieobecności i nadrabianie zaległego

materiału samodzielnie. W podobnej sytuacji znajdują się uczniowie i uczennice wyznający prawosławie lub islam. Klasy, w których uczą się osoby wyznające inną niż katolicka religię mogą włączać do swoich rytuałów elementy tradycji innych religii. Przykładami takiego włączania innych tradycji do szkolnych rytuałów może być łączenie wigilijnego spotkania ze świętowaniem Chanuki albo organizowanie świątecznego spotkania na godzinie wychowawczej przed prawosławnym Bożym Narodzeniem. Otwartość na inne sposoby świętowania to też otwartość na inne tradycje, włączanie ich do kultury klasy i szkoły i wspólne tworzenie miejsca, w którym każdy może dbać o ważne dla siebie zwyczaje i dzielić się nimi.

Muzeum Historii
Żydów Polskich
POLIN

ul. Anielewicza 6 T +48 22 471 03 00
00-157 Warszawa @ polin@polin.pl

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Załącznik nr 1 – karta pracy nr 1

1. Kalendarz żydowski pod wieloma względami różni się od kalendarza gregoriańskiego. Przeczytajcie poniższe zdania i zdecydujcie, które z nich są prawdziwe, a które fałszywe.
 - Zgodnie z kalendarzem żydowskim mamy obecnie 578 rok.
 - Co dwa, trzy lata kalendarz żydowski ma trzynaście miesięcy.
 - Dzień w kalendarzu żydowskim rozpoczyna się o zachodzie słońca.
 - Nowy rok w kalendarzu żydowskim wypada w styczniu.
 - Lata w kalendarzu żydowskim liczy się od momentu stworzenia świata.
2. Dni tygodnia w kalendarzu żydowskim mają swoje własne, hebrajskie nazwy. Dopiszcie do nich ich polskie nazwy.

Nazwa hebrajska	Znaczenie nazwy	Nazwa polska
jom riszon	dzień pierwszy	
jom szeni	dzień drugi	
jom szliszi	dzień trzeci	
jom rewii	dzień czwarty	
jom hamiszi	dzień piąty	
jom sziszi	dzień szósty	
szabat	odpoczynek	

3. Dopasujcie przedmioty do świąt.
 - a. **Przedmioty:** chanukija, drejdel i pączki; maski, przebrania i kołatki

CHANUKA	PURIM
<ul style="list-style-type: none"> • miesiąc kislew (listopad/grudzień) • przypomina o cudzie oliwnym w Świątyni Jerozolimskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • miesiąc adar (luty/marzec) • przypomina o uratowaniu Żydów z rąk Hamana

Pytanie do drugiej części filmu.

4. Szabat to cotygodniowe święto, podczas którego religijni Żydzi i Żydówki powstrzymują się od pracy na pamiątkę odpoczynku Boga po stworzeniu świata. Zanotujcie poniżej, czego nie powinno, a co powinno się robić w szabat.

Czego nie powinno się robić w szabat?	Co powinno się robić w szabat?

Załącznik nr 2 – odpowiedzi do karty pracy nr 1

Karta pracy 1 z odpowiedziami

1. Kalendarz żydowski pod wieloma względami różni się od kalendarza gregoriańskiego. Przeczytajcie poniższe zdania i zdecydujcie, które z nich są prawdziwe, a które fałszywe.
 - Zgodnie z kalendarzem żydowskim mamy obecnie 578 rok. **Falsz**
 - **Prawidłowa odpowiedź:** Na przełomie 2022/2023 roku w kalendarzu żydowskim jest rok 5783.
 - Co dwa, trzy lata kalendarz żydowski ma trzynaście miesięcy. **Prawda**
 - Dzień w kalendarzu żydowskim rozpoczyna się o zachodzie słońca. **Prawda**
 - Nowy rok w kalendarzu żydowskim wypada w styczniu. **Falsz**
 - **Prawidłowa odpowiedź:** Nowy rok w kalendarzu żydowskim przypada wczesną jesienią. Żydowski Nowy Rok nazywa się Rosz Ha-Szana.
 - Lata w kalendarzu żydowskim liczy się od symbolicznie przyjętego momentu stworzenia świata. **Prawda**
2. Dni tygodnia w kalendarzu żydowskim mają swoje własne, hebrajskie nazwy. Dopiszcie do nich ich polskie nazwy.

Nazwa hebrajska	Znaczenie nazwy	Nazwa polska
jom riszon	dzień pierwszy	Niedziela
jom szeni	dzień drugi	Poniedziałek
jom szliszi	dzień trzeci	Wtorek
jom rewii	dzień czwarty	Środa
jom hamiszi	dzień piąty	Czwartek
jom sziszi	dzień szósty	Piątek
szabat	odpoczynek	Sobota

3. Dopasujcie przedmioty do świąt.

a. **Przedmioty:** chanukija, dreidel i pączki; maski, przebrania i kołatki

CHANUKA	PURIM
<ul style="list-style-type: none"> miesiąc kislew (listopad/grudzień) przypomina o cudzie oliwnym w Świątyni Jerozolimskiej 	<ul style="list-style-type: none"> miesiąc adar (luty/marzec) przypomina o uratowaniu Żydów z rąk Hamana
Chanukija, dreidel, pączki	Maski, przebrania, kołatki

Pytanie do drugiej części filmu

4. Szabat to cotygodniowe święto, podczas którego religijni Żydzi i Żydówki powstrzymują się od pracy na pamiątkę odpoczynku Boga po stworzeniu świata. Zanotujcie poniżej, czego nie powinno, a co powinno się robić w szabat.

Czego nie powinno się robić w szabat?	Co powinno się robić w szabat?
pracować, sprzątać, prać, gotować, pisać, grać na instrumentach, używać komórki, oglądać telewizji	odpoczywać, spędzać czas z rodziną i przyjaciółmi, wspólnie jeść kolację szabatową, modlić się

Załącznik nr 3 – karta pracy nr 2

Spójrzcie na dołączoną do ćwiczenia kartę z kalendarza i znajdźcie odpowiedzi na poniższe pytania:

- Jaka jest data pierwszego szabat w grudniu? Zapiszcie ją w kalendarzu żydowskim i gregoriańskim.
- Kiedy w tym roku wypada Chanuka? Zapiszcie datę w kalendarzu żydowskim i gregoriańskim.
- Sprawdźcie, czy Chanuka wypada w tym roku w dni wolne od szkoły.

1 grudnia 2022, czwartek	7 Kislew 5783
2 grudnia 2022, piątek	8 Kislew 5783
3 grudnia 2022, sobota	9 Kislew 5783
4 grudnia 2022, niedziela	10 Kislew 5783
5 grudnia 2022, poniedziałek	11 Kislew 5783
6 grudnia 2022, wtorek	12 Kislew 5783
7 grudnia 2022, środa	13 Kislew 5783
8 grudnia 2022, czwartek	14 Kislew 5783
9 grudnia 2022, piątek	15 Kislew 5783
10 grudnia 2022, sobota	16 Kislew 5783
11 grudnia 2022, niedziela	17 Kislew 5783
12 grudnia 2022, poniedziałek	18 Kislew 5783
13 grudnia 2022, wtorek	19 Kislew 5783
14 grudnia 2022, środa	20 Kislew 5783
15 grudnia 2022, czwartek	21 Kislew 5783
16 grudnia 2022, piątek	22 Kislew 5783
17 grudnia 2022, sobota	23 Kislew 5783
18 grudnia 2022, niedziela	24 Kislew 5783
19 grudnia 2022, poniedziałek	25 Kislew 5783, Chanuka
20 grudnia 2022, wtorek	26 Kislew 5783, Chanuka
21 grudnia 2022, środa	27 Kislew 5783, Chanuka
22 grudnia 2022, czwartek	28 Kislew 5783, Chanuka
23 grudnia 2022, piątek	29 Kislew 5783, Chanuka
24 grudnia 2022, sobota, Wigilia Bożego Narodzenia	30 Kislew 5783, Chanuka
25 grudnia 2022, niedziela, Boże Narodzenie	1 Tewet 5783, Chanuka
26 grudnia 2022, poniedziałek, Drugi Dzień Świąt	2 Tewet 5783, Chanuka
27 grudnia 2022, wtorek	3 Tewet 5783

28 grudnia 2022, środa	4 Tewet 5783
29 grudnia 2022, czwartek	5 Tewet 5783
30 grudnia 2022, piątek	6 Tewet 5783
31 grudnia 2022, sobota, Sylwester	7 Tewet 5783

Muzeum Historii
Żydów Polskich
POLIN

ul. Anielewicza 6 T +48 22 471 03 00
00-157 Warszawa @ polin@polin.pl

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Załącznik nr 3 – odpowiedzi do karty pracy nr 2

Spójrzcie na dołączoną do ćwiczenia kartę z kalendarza i znajdźcie odpowiedzi na poniższe pytania:

- Jaka jest data pierwszego szabat w grudniu? Zapiszcie ją w kalendarzu żydowskim i gregoriańskim.
 - 3 grudnia 2022 – 9 Kislew 5783
- Kiedy w tym roku wypada Chanuka? Zapiszcie datę w kalendarzu żydowskim i gregoriańskim.
 - Od 19 do 26 grudnia 2022 – 25 Kislew 5783 Do 2 Tewet 5783
- Sprawdźcie, czy Chanuka wypada w tym roku w dni wolne od szkoły.
 - Chanuka rozpoczyna się 19 grudnia 2022. W większości szkół przerwa świąteczna w tym roku rozpoczyna się 23 grudnia. To znaczy, że pierwsze cztery dni chanuki (połowa święta) przypada w dni szkolne.